

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Staatssecretaris van Economische Zaken over het ontwerp van de algemene maatregel van bestuur grondgebonden groei melkveehouderij (Kamerstuk 33 979, nrs. 73–76).

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Vermeij

Adjunct-griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Haveman-Schüssel

Inhoudsopgave

I.	Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
	Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie	2
	Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie	3
	Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie	4
	Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie	7
	Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie	10
	Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie	12
	Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie	13
	Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie	13
	Vragen en opmerkingen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie	15
II.	Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris	18
III.	Volledige agenda	18

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de algemene maatregel van bestuur (AMvB) grondgebonden groei melkveehouderij en aantal gerelateerde brieven. Naar aanleiding van de AMvB en de brieven hebben de leden van de VVD-fractie nog een aantal vragen.

In de brief onder Kamerstuk 33 979, nr. 73 van 29 maart jl. geeft de Staatssecretaris aan een knelgevallenvoorziening in het leven te roepen voor het jaar 2014. De Staatssecretaris geeft aan dat zij met een knelgeval- enregeling komt voor een bepaalde categorie ondernemers. Is deze regeling toereikend of zijn er andere voorbeelden denkbaar die geen rekening hebben kunnen houden met een wijziging van de wet, dan wel de invulling van de AMvB? Kunnen ondernemers die menen een knelgeval te zijn zich melden en is de Staatssecretaris bereid om naar deze mogelijke situaties te kijken?

In de brief van 29 maart jl. geeft de Staatssecretaris ook aan de vorming van regionale kringlopen te willen stimuleren. Zou de Staatssecretaris kunnen aangeven op welke manier de vorming van regionale kringlopen gestimuleerd zou kunnen worden? Wat is de inzet van de Staatssecretaris daarbij? Wat is het bijbehorende tijdspad?

De Staatssecretaris geeft aan dat het ambitieniveau voor de weidegang omhoog moet. De Staatssecretaris geeft aan dat het de ambitie is om op termijn van 70% naar 80% geweid te gaan. Op welke termijn wil de Staatssecretaris deze ambitie realiseren? Er bestaat reeds een Convenant Weidegang. Het nieuwe ambitieniveau betekent dat het convenant opgebroken moet worden en dat er nieuwe gesprekken moeten plaatsvinden met de partners. Is de Staatssecretaris bereid haar inzet, buiten de ambitie van 80%, in deze gesprekken met de Kamer te delen? Op wat voor termijn moet er dan een herzien convenant liggen?

De leden van de VVD-fractie zijn benieuwd hoe de komende jaren de uitwerkingen van de Wet verantwoorde groei melkveehouderij en de werking van de AMvB zal worden gevolgd. Is de Staatssecretaris bereid een monitoring in het leven te roepen om de ontwikkelingen te volgen?

Daarbij gaat de specifieke aandacht van de leden van de VVD-fractie uit naar de grondmobiliteit, de ontwikkeling van de grondprijis, de ontwikkeling in de grondgebondenheid en de bedrijfsontwikkelingen. Is de Staatssecretaris bereid deze monitor op te starten en daar de Kamer regelmatig over te informeren?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de fractie van de PvdA hebben kennisgenomen van de AMvB grondgebonden groei melkveehouderij. De leden van de fractie van de PvdA zijn tevreden over de AMvB. De leden van de fractie van de PvdA hebben nog wel een aantal vragen en opmerkingen waar ze de Staatssecretaris verzoeken op in te gaan.

De leden van de fractie van de PvdA zijn bezorgd dat er een tekort aan mestverwerking zal blijken te zijn. Zij vragen de Staatssecretaris daarom of zij kan verduidelijken wanneer boeren geregeld moeten hebben dat zij inderdaad hun overschot aan mest kunnen laten verwerken. Dienen zij dit voor hun groei te regelen, of pas na afloop? Indien dit pas na afloop dient te gebeuren, wat zijn dan de gevolgen voor de boer als er geen of onvoldoende mestverwerking beschikbaar blijkt te zijn? De leden van de fractie van de PvdA vragen daarnaast de Staatssecretaris wat er in dat geval gebeurt met de mest die noch afgezet, noch verwerkt kan worden. Daarnaast vragen de leden van de fractie van de PvdA aan de Staatssecretaris hoe wordt gehandeld als de feitelijke fosfaatproductie na afloop van het jaar afwijkt van de forfaitaire productie, op basis waarvan op 1 mei van het jaar de grondbalans is opgemaakt. Welke consequenties zijn er voor boeren indien blijkt dat zij meer fosfaat hebben geproduceerd dan op 1 mei verwacht en zij hierdoor niet genoeg grond hebben om deze mest af te zetten? De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris of zij er alles aan zal doen om te voorkomen dat het milieu belast zal worden door deze mest. Indien dit het geval is vragen de leden van de fractie van de PvdA hoe zij dit zal doen. Indien dit niet het geval is vragen de leden van de fractie van de PvdA waarom niet.

De leden van de fractie van de PvdA begrijpen dat overschotten uit gebieden kunnen worden verplaatst naar gebieden waar de mestruimte niet volledig benut wordt. Zij vragen de Staatssecretaris hoe zij wil voorkomen dat dit leidt tot meer uit- en afspooling met negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit in deze gebieden tot gevolg.

De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris of de regeling, zoals getroffen in artikel 70a, tweede lid, onderdeel a, geldt voor het gehele fosfaatoverschot, of voor een fosfaatoverschot?

De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris welke gevolgen het heeft indien de doelstellingen van het convenant voerspoor niet gehaald worden. De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris of zij verwacht dat deze doelstellingen gehaald worden. De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris of ze het feit dat die voermaatregelen niet voor alle bedrijven noodzakelijk c.q. aantrekkelijk zijn kan meenemen bij het beantwoorden van deze vragen.

De leden van de PvdA-fractie vragen aan de Staatssecretaris of deze AMvB voorkomt dat het fosfaatplafond bereikt wordt en daarmee dierrechten worden ingevoerd. De leden van de PvdA-fractie zijn bezorgd dat dit een incentive is om hard te groeien en de boeren die minder hard groeien op deze manier gestraft worden. De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris of zij hierop kan reageren. Daarnaast vragen de leden van de PvdA-fractie aan de Staatssecretaris of zij kan

verduidelijken of zij stappen gaat zetten om te voorkomen dat er een incentive komt voor boeren om maar zo hard mogelijk te groeien. Zo ja, welke stappen en op welke termijn? Zo nee, waarom niet?

De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris of zij kan aangeven welke juridische bezwaren er zijn om het referentiejaar van de AMvB (i.e. van de grondgebondenheid) op 2013 te stellen, in plaats van 2014 zoals nu het geval is voor de AMvB. De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris of zij hierbij kan verwijzen naar de juiste wetsartikelen.

De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris of zij kan aangeven hoe de reactie vanuit de Europese Commissie is op de AMvB?

De leden van de fractie van de PvdA zijn daarnaast bezorgd dat de pakkans op het niet naleven van de AMvB klein is, onder meer door de complexiteit van de AMvB. Zij vragen de Staatssecretaris of zij kan verduidelijken hoe zij wil zorgen dat de AMvB voor boeren duidelijk is en het niet naleven van de AMvB zo moeilijk mogelijk wordt.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben met zorgen kennisgenomen van de AMvB grondgebonden groei melkveehouderij. De leden van de SP-fractie zijn wel blij dat de AMvB nu eindelijk voorligt en dat deze een beperking stelt aan de mogelijkheid om grondloos te groeien die de Wet verantwoordde groei melkveehouderij biedt.

De leden van de SP-fractie willen graag een melkveehouderij in Nederland die grondgebonden is en onderdeel uitmaakt van regionale kringlopen. Daarbij hechten de leden van de SP-fractie groot belang aan weidegang voor koeien. Ook willen de leden van de SP-fractie dat de melkveehouderij de menselijke maat niet verliest, dat zij past in het Nederlandse landschap en onderdeel uitmaakt van een leefbaar en levendig platteland.

De leden van de SP-fractie zijn ontevreden met het antwoord in de brief van de Staatssecretaris (Kamerstuk 33 979, nr. 75) op de vraag hoe uitvoering gegeven gaat worden aan de Eerste Kamer-motie van het lid Reuten c.s. die de regering verzoekt om tegelijk met de uitwerking van de voorgenomen algemene maatregel van bestuur een wijzigingswet voor te bereiden waarmee de essentie van de algemene maatregel van bestuur en de betekenis van grondgebondenheid opgenomen worden in de wet (EK 33 979, G). De leden van de SP-fractie willen graag nu een duidelijke en harde toezegging dat deze motie uitgevoerd gaat worden en een duidelijk tijdspad hiertoe. Wanneer kan de Kamer het wetsvoorstel voor deze wijzigingswet verwachten? Is het schrijven van deze wijzigingswet reeds in gang gezet? Zo ja, wanneer gaat het wetsvoorstel naar verwachting naar de Raad van State? Zo nee, waarom niet? Mocht er onverhoopt in de antwoorden geen duidelijke toezegging en tijdspad komen waarop de Kamer het wetsvoorstel voor deze wijzigingswet conform de Eerste Kamer-motie van het lid Reuten c.s. kan verwachten, zal dit een zeer ernstige overweging vormen bij de afweging die de leden van de SP-fractie zullen maken om al dan niet de wens te kennen te geven om het onderwerp van de voorliggende AMvB bij wet te regelen. De leden van de SP-fractie zien de voorliggende AMvB als een tijdelijk noodverband totdat de wijzigingswet de Kamer bereikt. Immers, de essentie van een wet hoort bij wet te worden geregeld, en niet per AMvB.

De leden van de SP-fractie zien geen enkele regeling voor weidegang in de AMvB en het bijbehorende wetsvoorstel. Wel zien zij een voornemen van de Staatssecretaris om het percentage weidegang middels afspraken met de sector te verhogen naar 80% in 2020. De leden van de SP-fractie zijn hier ontevreden over. De leden van de SP-fractie willen concrete doelstellingen voor het verhogen van het percentage weidegang per jaar. Hoeveel procent van de koeien zal weidegang hebben in 2016? Hoeveel in 2017? Als de komende periode een gebrek aan concrete maatregelen of afrekenbare jaarlijkse doelstellingen blijkt, of als de doelstellingen middels vrijwillige maatregelen niet gehaald worden, overwegen de leden van de SP-fractie om hun initiatiefwetsvoorstel voor verplichte weidegang in te dienen om weidegang voor koeien daadwerkelijk te regelen. Binnen welke termijn kan de Kamer de voorstellen omtrent weidegang verwachten? In welke mate gaat het om vrijblijvende maatregelen? Welke garanties zijn er? Is de Staatssecretaris voornemens om zelf weidegang verplicht te stellen indien de streefcijfers voor weidegang niet gehaald worden? Zo ja, wanneer? Zo nee, hoe wenst zij dan uitvoering te geven aan de motie van het lid Klaver c.s. voor weidegang voor alle koeien (Kamerstuk 34 000-XIII, nr. 80)?

De leden van de SP-fractie vragen de Staatssecretaris of zij bereid is te laten onderzoeken wat de langetermijneffecten zijn van het voorliggende voorstel (indien dit ongewijzigd in wet wordt verankerd). Wat zijn de effecten over 10 of 15 jaar? Is het een instrument om intensieve bedrijven te laten extensiveren of is het een instrument om extensieve bedrijven te laten intensiveren? Zit er niet een zekere marktlogica in (aannemende dat mestverwerking tot volle wasdom komt) dat bedrijven die nu nog extensief zijn, doorgroeien van bedrijf met minder dan 20 kilogram fosfaatoverschot per hectare, via de middenmoot van 20 tot 50 kilo per hectare naar een bedrijf met meer dan 50 kilogram fosfaatoverschot per hectare? Waar zit het economisch bedrijfsoptimum in de verschillende scenario's? Hoe aannemelijk is het om te denken dat extensieve bedrijven zullen intensiveren tot de hoogste categorie? Graag ontvangen de leden van de SP-fractie hier alvast een antwoord op vanuit de kennis van nu *en* krijgen zij de toezegging dat voor het toezenden van het wetsvoorstel voor de wijzigingswet de voorstellen doorgerekend zullen worden door een onderzoeksinstituut, waarbij naar de effecten op lange termijn gekeken wordt, naar de gevolgen voor de verhouding mega-bedrijven ten opzichte van familiebedrijven en naar de gevolgen voor de verhouding intensieve ten opzichte van extensieve bedrijven.

De leden van de SP-fractie vragen zich ernstig af hoe het voorliggende voorstel uitwerkt voor extensieve bedrijven en hoe het uitwerkt voor intensievere bedrijven. De leden van de SP-fractie vrezen dat de AMvB intensievere bedrijven bevoordeelt boven extensievere bedrijven. De leden van de SP fractie krijgen graag een reactie op onderstaand rekenvoorbeeld:

Een boer mag de hoeveelheid mest laten verwerken die een halve koe produceert indien hij 20 kilo fosfaatoverschot per hectare heeft. Hij mag de mest laten verwerken van bijna 2 koeien/hectare indien hij 50 kilo fosfaatoverschot heeft (75% van 50= 37,5). Een boer mag de mest laten verwerken van 2,5 koe/hectare indien hij 100 kilo fosfaatoverschot heeft. Daarmee heeft een boer met een groter mestoverschot dus het recht om meer mest per hectare te laten verwerken.

Waarom is niet besloten om een plafond te zetten op de mogelijkheid om te mogen groeien, door boven een bepaald fosfaatoverschot (bijv. 50 kilo/hectare) alleen nog grondgebonden groei toe te laten? Het niet hebben van een plafond betekent immers dat ook de meest intensieve bedrijven altijd nog mogen groeien en zelfs nog een kwart van hun mest mogen verwerken.

Kan de Staatssecretaris in grafieken (of in een tabel) aangeven hoe de verhouding koeien ten opzichte van grond voor de verschillende voorgestelde fosfaatoverschotcategorieën uitwerkt, waarbij ook in drieën uitgesplitst wordt hoe dit uitwerkt voor de categorie van boven de 50 kilo/hectare? Daarbij graag zowel de verhouding koeien ten opzichte van grond aangeven voor het totaal van het bedrijf dat wil groeien, als het equivalent van het aantal koeien per hectare waarvan hij de mest mag laten verwerken bij die groei (zoals in cursief hierboven).

Hoe werkt het uit voor de meest intensieve megabedrijven? Kan de Staatssecretaris een rekenvoorbeeld geven voor een megastal? Kan de Staatssecretaris tabel 1 in de nota van toelichting bij de AMvB uitsplitsen in drieën hoe dit uitwerkt voor de categorie boven de 50 kilo/hectare?

De leden van de SP-fractie zien het fosfaatplafond naderen. Wanneer denkt de Staatssecretaris dat dit bereikt wordt? Kan zij garanderen dat tijdig maatregelen genomen worden indien dit plafond nabij komt? Zij schrijft dat zij de wetgeving tijdig zal voorbereiden. Wordt deze al voorbereid? Is de Staatssecretaris bereid om bij de voorbereiding van deze wetgeving andere opties dan dierrechten te laten onderzoeken, zoals het maximeren van het aantal liters per hectare, teneinde te voorkomen dat het aantal liters per koe dusdanig wordt opgevoerd dat dit het dierenwelzijn schaadt? Is zij bereid andere vormen dan «dierrechten» te verkennen, zoals diervergunningen? Ontstaan met de dierrechten die de Staatssecretaris denkt in te voeren na het bereiken van het plafond, rechten die alleen nog teruggekocht kunnen worden voor veel geld? Indien dit zo is, om welk bedrag zou het gaan? Welk bedrag zouden alle melkveerechten gezamenlijk waard zijn als ze eenmaal worden uitgegeven en welk bedrag zou nodig zijn om een gemiddeld bedrijf uit te kopen? Kan de Staatssecretaris reageren op de Rabobank die vreest dat het fosfaatplafond snel bereikt wordt?

Bij de totstandkoming van de wet verantwoorde melkveehouderij hebben de leden van de SP-fractie gezien dat de brutalen, degene die al uitgebreid hadden ondanks het melkquotum, beloofd werden met een verlaagd referentiejaar. Gaat de Staatssecretaris de garantie geven dat bij de inwerkingtreding van de AMvB op 1 januari 2016, niet weer de brutalen worden ontzien door diegenen die grondloos zijn gegroeid in 2015 vrij te stellen?

Hoe wil de Staatssecretaris regionale kringlopen bevorderen? Hoe gaat zij voorkomen dat de melkproductie per koe onverantwoord opgevoerd wordt en wat doet zij om de levensverwachting van melkkoeien te verlengen?

Hoe wil de Staatssecretaris weidegang bij vleeskoeien en bij jongvee bewerkstelligen in opvolging van de motie van het lid Klaver c.s. (Kamerstuk 34 000-XIII, nr. 80), zo vragen de leden van de SP-fractie.

Wat doet de Staatssecretaris (aan onderzoeken, kennisbevordering, pilots) om te bevorderen dat kalfjes bij de koe kunnen blijven en niet gelijk na de geboorte worden gescheiden en in eenlingboxen worden geplaatst? De leden van de SP-fractie vragen wat de Staatssecretaris doet om uitvoering te geven aan de motie van het lid Van Gerven en Van Dekken die verzoekt met de sector en dierenbeschermende organisaties in gesprek te gaan over dierenwelzijnsproblemen in de kalverhouderij zoals bloedarmoede, de box waar kalfjes alleen worden gehouden, stro, het lijden door scheiden van koe en kalf en de lange transporten van jonge kalfjes door Europa en hierbij oplossingen te zoeken waarbij de natuurlijke situatie recht wordt gedaan en lange transporten worden vermeden (Kamerstuk 28 286, nr. 708)? Welke gesprekken hebben reeds plaatsgevonden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de AMvB grondgebonden groei melkveehouderij. Hierover hebben deze leden nog vragen.

Op hoofdlijnen zijn de leden van de CDA-fractie positief dat er eindelijk duidelijkheid wordt gegeven door middel van de voorgestelde AMvB. De leden van de CDA-fractie steunen de inzet om de eventuele groei van de melkveehouderij evenwichtig en verantwoord plaats te laten vinden en zijn voor een zekere mate van een grondgebonden melkveehouderij.

In de nota van toelichting van voorliggende AMvB wordt gerept over «*de groei van de fosfaatproductie die ten opzichte van het kalenderjaar 2014 plaatsvond*» als het gaat om het aangrijpingspunt van de AMvB. In de toegestuurde wijziging van de AMvB op 1 april jl. wordt gesproken over fosfaatoverschot 2014. De leden van de CDA-fractie vragen wat deze wijziging betekent? Heeft deze wijziging tot gevolg dat er nu geen sprake meer is van fosfaatproductie als uitgangspunt, zo vragen deze leden. Is de Staatssecretaris zich ervan bewust dat dit een verschil oplevert in de berekening, zo vragen de leden van de CDA-fractie. Is dit een bewust verschil? Zo ja, wat is de reden om deze wijziging door te voeren? Leidt dit tot een verschil tussen ondernemers die in 2014 grond hebben aangekocht om in 2015 het aantal dieren uit te breiden en ondernemers die in 2014 het aantal dieren hebben vergroot en in 2015 van plan zijn grond aan te kopen? Komt de Staatssecretaris met een rekenmodule?

De leden van de CDA-fractie maken zich zorgen over knelgevallen. Zo zijn er bijvoorbeeld melkveehouders die geïnvesteerd hebben in uitbreiding en die niet beschikken over voldoende grond voor deze groei. De leden van de CDA-fractie stellen vast dat de AMvB voorziet in een knelgevallen-voorziening voor ondernemers die voor 7 november 2014 financiële verplichtingen zijn aangegaan ten aanzien van mestverwerking, maar deze leden voorzien dat er velen geïnvesteerd hebben in uitbreiding maar nog niet in een mestverwerkingsinstallatie, er vanuit gaande dat zij later aan zouden kunnen sluiten bij lopende mestverwerkingsinitiatieven of invulling zouden kunnen geven aan verwerking door middel van bijvoorbeeld een vervangende verwerkingsovereenkomst (VVO). De leden van de CDA-fractie vragen of de Staatssecretaris dit inzicht deelt, en welke problemen zij voorziet?

Herkent de Staatssecretaris het bericht op Boerderij.nl «Bouw stal direct stopgezet» van 3 april jl., zo vragen de leden van de CDA-fractie (<http://www.boerderij.nl/Rundveehouderij/Foto-Video/2015/4/Bouw-stal-direct-stopgezet-1741749W/>). Kan de Staatssecretaris zich voorstellen dat deze ondernemer zich net zo goed een knelgeval voelt? Zo nee, waarom is de Staatssecretaris van mening dat dit niet zo is?

Dienaangaande vragen de leden van de CDA-fractie of de Staatssecretaris inzichtelijk kan maken hoeveel melkveehouderijbedrijven in de afgelopen vier jaar hebben geïnvesteerd in uitbreiding, onder meer door verbouwing van de stal, waarvoor dus een vergunning is, en nu enkel kunnen groeien door het verwerven van grond? Is er een overzicht van vergunde melkveestallen in de afgelopen vier jaar en de aantallen vergund te houden dieren ten opzichte van het aantal gehouden koeien op deze bedrijven en het aantal hectares in eigendom, zo vragen deze leden? In hoeverre is er volgens de Staatssecretaris sprake van redelijk bestuur als op basis van de Wet verantwoorde groei melkveehouderij het mogelijk was voor ondernemers om te groeien met 100% mestverwerking, deze ondernemers nu met terugwerkende kracht vanaf begin 2014 zich geconfronteerd zien met de voorwaarde dat er alleen groei mogelijk is

met eigen grond? Welk nut heeft de bepaling waarmee 100% mestwerking als voorwaarde werd gesteld nu nog? Heeft de Staatssecretaris met de voorwaarde van 100% mestverwerking geen verkeerde verwachtingen geschapen, zo vragen deze leden?

Een knelgeval casus waarvan de leden van de CDA-fractie kennis hebben genomen en die de met de komst van de AMvB ontstane situatie goed weergeeft is de volgende: *Wij hebben in 2014 ons bedrijf uitgebreid door een extra stal te bouwen. Hierdoor kunnen wij groeien. Waarom bouwen in 2014? Ten eerste omdat het melkquotum verleden tijd is. Maar temeer, omdat over een aantal jaren een overname in zicht komt. Ik ben zelf 29, mijn vader is 59. Het leek ons financieel gezien een goed moment om deze investering van ruim een half miljoen euro te doen op het moment dat wij samen de arbeid nog verrichten tijdens de groeiperiode en wanneer de bezetting voldoende is en financieel gezien de nieuwe stal de extra hypotheek draagt (er komen opbrengsten uit de stal). De kop is er dan weer af en het bedrijf gezond. Een goed moment voor overname. Omdat arbeid een beperkende factor is wilden wij dit realiseren door meer te verwerken en voer aan te kopen. Deze spelregels leken te gelden voor de komende jaren. De bedoeling was om in 2013 te bouwen, de vergunning was binnen. Echter kwam er het bericht van de Staatssecretaris dat de sector duidelijkheid moest geven over voldoende mestverwerking, anders zouden er dierrechten komen. December 2013 kwam die duidelijkheid. Er komen geen dierrechten. Voor ons reden om de bouwplannen weer op te pakken, wij konden onze plannen voortzetten zoals wij in gedachten hadden. In geval van dierrechten waren wij niet gaan bouwen. In mei 2014 is de aannemersovereenkomst afgesloten en de financiering rondgemaakt. Nu zijn tijdens de bouwperiode de spelregels dusdanig veranderd dat onze plannen steeds meer beknelde raken door de regelgeving en als klap op de vuurpijl de AMvB. Wij hebben ons bedrijf qua gebouwen klaar, het jongvee is opgefokt om de komende twee jaar probleemloos en snel te groeien. Hiervoor hebben wij een grote investering moeten doen. Wij zullen nu aan onze financiële verplichtingen moeten voldoen, zonder dat daar opbrengsten tegenover staan. Voor ons bedrijf geldt dat er de komende jaren nog (met de huidige prijzen) € 1.000.000,- extra aan grond gefinancierd zou moeten worden. Wat onmogelijk is.*

Welke mogelijkheden ziet de staatssecretaris om ervoor te zorgen dat deze ondernemers niet financieel kopje onder gaan, zo vragen de leden van de CDA-fractie.

De leden van de CDA-fractie leggen tevens enkele andere casussen aan de Staatssecretaris voor.

Casus referentiejaar:

In 2012 had bedrijf A een intensief melkveebedrijf, om meer grondgebonden te worden huurden ze er in 2013 25 hectare grond bij. In 2014 raakten ze deze grond weer kwijt. Gevolg: een lage fosfaatreferentie. Om weer meer grondgebonden te worden kochten de familie in 2014 een compleet melkveebedrijf erbij inclusief stallen en jongvee (geen melkkoeien). In 2014 zijn er niet veel koeien bij gekomen door de hoge quotumkosten. Gevolg is een lage referentie ten opzichte van grondgebondenheid. Nu zijn ze in 2015 bezig om dat nieuwe bedrijf vol te zetten met melkkoeien. De familie is van mening dat ze twee keer extensiever zijn geworden en krijgen nu twee keer de deksel op hun neus.

Welk advies heeft de Staatssecretaris voor dit familiebedrijf, zo vragen de leden van de CDA-fractie. Zijn de nieuwe regels rechtvaardig naar deze ondernemers toe, zo vragen deze leden.

Casus 1 mestbewerking en mestverwerking:

Bedrijf C heeft al jaren een biogasinstallatie. Ze hebben recent geïnvesteerd in stap om de mest exportwaardig te krijgen voor export en hebben intussen ook een NVWA-erkenning hiervoor. Daarmee voldaan aan de in eerste instantie geëiste verwerkingsplicht. Zij hebben dus geen contracten met verwerkers. Maar wel voor ruim 100.000 euro geïnvesteerd om de mest export waardig te maken.

De leden van de CDA-fractie vragen of dit bedrijf, en soortgelijke bedrijven, hypothetisch gezien voor de knelgevallenregeling in aanmerking komen?

Casus 2 mestbewerking en mestverwerking:

Bedrijf D is investeringsverplichtingen aangegaan na 19 december 2013 met het oog op groeien met 100% mestverwerking. Het betreft het bouwen van een nieuwe melkveestal en het investeren in een mestverwerkingsunit op bedrijfsniveau. Begin 2014 zijn ze gestart met de bouw hiervan voor zowel de melkveestal als mestopslagputten en vloeren. De unit verwerkt en hygiëniseert de mest. De geschatte levensduur van deze machine is zeker 15 jaar bij normaal onderhoud. De knelgevallenregeling kent een beperkte duur.

Zou deze ondernemer hierdoor sneller moeten afschrijven en aflossen dan technisch zou hoeven, zo vragen de leden van de CDA-fractie. Wat adviseert de Staatssecretaris deze ondernemer? Zou dit bedrijf een fosfaatreferentie toegewezen kunnen krijgen op basis van de milieu of NB-wet vergunde dieraantallen? Zo nee, waarom niet?

De leden van de CDA-fractie vragen of het denkbaar is dat de melkveefosfaatreferentie van 2013 wordt opgeschoven naar 2014 (of vice versa) om tegemoet te komen aan sommige knelgevallen. Zo nee, waarom niet? De leden van de CDA-fractie vragen daarnaast in hoeverre het logisch is dat als er sprake is van een verandering van rechtspersoon, bijvoorbeeld een bedrijf wordt ingeschreven op naam van man en vrouw in plaats van alleen op naam van de man die een eenmanszaak had, dat de fosfaatreferentie vervalt? Valt hier een oplossing voor te verzinnen, zo vragen deze leden. Hoe werkt de fosfaatreferentie uit bij, al dan niet vrijwillige, bedrijfsverplaatsing? Hoe werkt de fosfaatreferentie uit bij het afstaan van grond door overheidsingrijpen? Is de Staatssecretaris bereid om bij een melkveefosfaatreferentie bepaling een officiële beschikking te sturen?

De leden van de CDA-fractie zijn zeer bezorgd over bedrijven als bovenstaande, waaronder veel jonge boeren, die financiële verplichtingen zijn aangegaan en nu wanhopig raken. Is de Staatssecretaris het met de leden van de CDA-fractie eens dat de onduidelijkheid door eerst te komen met wetgeving, en na lange tijd met een AMvB ten aanzien van grondgebondenheid, onverantwoord en onredelijk is geweest? Is de staatssecretaris bereid om te voorzien in een knelgevallenregeling waarin een commissie meedenkt over maatwerkoplossingen voor de ondernemers als in bovenstaande casus? Zo nee, hoe gaat de Staatssecretaris dan een oplossing bieden aan de situatie, waarvoor zij mede verantwoordelijkheid draagt, waarin ondernemers zoals deze nu verkeren, zo vragen deze leden. Welke afspraken over de uitwisseling van bijvoorbeeld voer en mest zijn volgens de Staatssecretaris binnen de voorliggende AMvB en huidige wetgeving mogelijk? Welke regionale kringlopen zijn mogelijk zonder beschikkingsmacht over de grond? Hoe moeten ondernemers omgaan met wisselende fosfaatgehalten in het (ruw)voer? Ziet de Staatssecretaris mogelijkheden voor saldering over verschillende jaren?

De leden van de CDA-fractie lezen dat de Staatssecretaris voornemens is om naar mogelijkheden te kijken om regionale kringlopen te faciliteren. De leden van de CDA-fractie vragen om toe te lichten welke mogelijk-

heden zij ziet om regionale afzet mee te laten tellen als grondgebonden groei. Deze leden vragen de Staatssecretaris om toe te lichten of hiervoor een wetswijzing nodig is, zoals ingediend bij de wetsbehandeling verantwoorde groei melkveehouderij.

In België wordt een systeem gehanteerd voor hoofdbestemmingen en andere perceelbestemmingen, aangeduid met de codes A, G en I. Is een soortgelijk systeem ook bespreekbaar voor de melkveehouderij in Nederland? Zo nee, waarom niet?

Daarnaast zijn er boeren die grond in de grensstreek met België en Duitsland bezitten. Wordt deze buitenlandse grond in de berekeningen voor de fosfaatreferentie en de grondgebondenheid meegenomen? Is het mogelijk om deze buitenlandse grond mee te nemen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe kunnen deze ondernemers ervoor zorgen dat deze grond wordt meegenomen als eigen grond?

Welke mogelijkheden ziet de Staatssecretaris om de verkaveling te verbeteren, zo vragen de leden van de CDA-fractie. Is de Staatssecretaris bijvoorbeeld bereid om beweiden te stimuleren door investeringen te ondersteunen van aanleg koeientunnels, aanleg van wildroosters, etc.?

Tot slot, is de Staatssecretaris bereid om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor een flexibel systeem van beschikbaar stellen van fosfaatruimte tussen melkvee, varkens en pluimvee, zo vragen de leden van de CDA-fractie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de AMvB voor de Wet verantwoorde groei melkveehouderij. De genoemde leden zijn opgelucht dat er eindelijk duidelijkheid voor de agrarische ondernemer lijkt te komen, maar benadrukken dat ook deze AMvB nog veel verdere uitwerking en concretisering behoeft.

De leden van de D66-fractie constateren dat de omvang van de Nederlandse veestapel, en de verwachte groei van de melkveehouderij – mede door het afschaffen van het melkquotum -risico's heeft voor de volksgezondheid, ecologische houdbaarheid en de leefbaarheid van het platteland. Meer melkvee betekent meer mest, meer uitstoot van ammoniak en meer uitstoot van broeikasgassen. Dit kan grote gevolgen hebben voor het milieu.

Melkveebedrijven in Nederland mogen van de Staatssecretaris niet te veel industrialiseren. Grondgebondenheid zou een belangrijke maatschappelijke randvoorwaarde voor de sector zijn om te kunnen blijven produceren. Tegelijk geeft de Staatssecretaris aan dat driekwart van de bedrijven geen last zal hebben de nieuwe regels. De leden van de D66-fractie vragen of dit betekent dat deze melkveehouders gerust kunnen groeien zonder grond en dat hierdoor meer intensieve bedrijven ontstaan. De strengste regels gelden – volgens de leden van de D66-fractie terecht – voor de extreem intensieve bedrijven. Maar de leden vragen aan de Staatssecretaris hoe zij gaat voorkomen dat extensieve bedrijven niet intensiever gaan worden. De leden constateren dat er nog steeds ruime groeimogelijkheden voor verwerking van mest en intensivering van extensieve bedrijven zijn.

In de memorie van toelichting bij de Wet verantwoorde groei melkveehouderij staat het referentiejaar 2013, in de AMvB staat echter 2014. Hiermee kan de melkveehouderij de groei tussen 2013 en 2014 al incasseren zonder aanvullende voorwaarden. In de Meststoffenwet staat ook als

referentiejaar voor de melkveefosfaatreferentie 2013, zo luidt artikel 21a, eerste lid: «Onze Minister verleent aan een landbouwer, die in het kalenderjaar 2013 melkvee hield een melkveefosfaatreferentie, uitgedrukt in kilogrammen fosfaat. De melkveefosfaatreferentie vermeldt het bedrijf waarvoor de melkveefosfaatreferentie wordt afgegeven.» De leden van de D66-fractie vragen welk referentiejaar het nu gaat worden en waarom deze keuze gemaakt is. Wanneer 2014 inderdaad als «nieuw» referentiejaar wordt gebruikt, kan de Staatssecretaris dan aangeven of er nog maatregelen komen voor bedrijven waar de fosfaatproductie is gegroeid tussen 2013 en 2014?

De leden van de D66-fractie maken zich zorgen over de geluiden dat het fosfaatplafond snel zal worden overschreden. Onder andere de Rabobank vreest dat het fosfaatplafond door de melkveehouderij ondanks eerdere maatregelen toch snel bereikt zou kunnen worden, mogelijk nog dit jaar. De leden van de D66-fractie willen weten hoe er tijdig wordt ingespeeld op de overschrijding fosfaatplafond. Hoe wordt de fosfaatproductie gemonitord (wanneer zijn de gegevens beschikbaar)? Hoe gaat de Staatssecretaris voorkomen dat er pas een jaar nadat het fosfaatplafond ruimschoots is overschreden, wordt ingegrepen?

Voorts constateren de leden van de D66-fractie dat er eerder gedreigd is met de invoering van dierrechten bij het bereiken van het fosfaatplafond. De leden van de D66-fractie zien dit niet als een wenselijke uitkomst, maar vragen wel hoe de Staatssecretaris dit vorm gaat geven mocht dit het geval zijn. Welke voorbereidingen worden getroffen om dierrechten goed en tijdig in te laten gaan? Zal in het geval van het invoeren van dierrechten dit op een grondgebonden wijze gebeuren?

De leden van de D66-fractie constateren dat de onderhavige AMvB sterk gericht is op fosfaat, maar dat de groei van de melkveehouderij echter ook leidt tot meer uitstoot van ammoniak en broeikasgassen. Uit het Sectorrapport Duurzame Zuivelketen (<http://edepot.wur.nl/327228>, december 2014) blijkt dat in 2013 de geproduceerde hoeveelheid melk met 4,6% is toegenomen ten opzichte van 2012. Omdat deze toename niet gepaard is gegaan met een verbetering van de benutting, zijn zowel de hoeveelheid broeikasgassen (+4,0%), het fosfaatvolume (+6,3%) als de ammoniakemissie (+6,5%) gestegen ten opzichte van 2012. Ook voor broeikasgassen en ammoniak is er sprake van emissieplafonds (in 2020). Europese afspraken met betrekking tot uitstoot van broeikasgassen en ammoniak, vragen om een reductie van de uitstoot in plaats van een toename. De leden van de D66-fractie vragen wat de gevolgen van mestverwerking zijn voor de uitstoot van ammoniak? Hoe gaat de Staatssecretaris voorkomen dat groei van de melkveehouderij leidt tot een hogere uitstoot van broeikasgassen en ammoniak leidt?

De leden van de D66-fractie lezen in de aanbiedingsbrief van de onderhavige AMvB dat het maatschappelijk draagvlak het grootst is voor melkveebedrijven waar de koeien in de wei lopen. De Staatssecretaris heeft de ambitie dat in 2020 tachtig procent van de koeien geregeld buiten staan. De leden van de D66 fractie zien hierover niets in de wetgeving staan en vragen hoe deze ambitie verbonden is met de Wet verantwoord groei melkveehouderij. Hiernaast vragen de leden hoe de Staatssecretaris de verwachte groei van de melkveestapel ziet in combinatie met weidegang, aangezien cijfers laten zien dat hoe groter de stal is, des te minder weidegang er plaatsvindt. Tevens wijzen de leden van de D66-fractie op de aangenomen motie van het lid Klaver c.s. over het wettelijk vastleggen van weidegang (Kamerstuk 34 000-XIII, nr. 80). Gaat de Staatssecretaris harde afspraken maken met betrekking tot de

vastgestelde ambitie en is zij eventueel bereid hier wetgeving voor te maken?

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de concept-AMvB grondgebonden groei melkveehouderij. Zij hebben hierover een aantal vragen.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de Staatssecretaris nader toe te lichten waarom voor een gestaffeld model is gekozen, aangezien dit niet één van de opties was die de Staatssecretaris destijds voor doorrekening aan het Landbouw Economisch Instituut (LEI) had voorgelegd. Waar zijn de grenzen van 20 kg fosfaatoverschot/ha en 50 kg fosfaatoverschot/ha op gebaseerd, zo vragen deze leden. Ook vragen genoemde leden waarom er niet voor is gekozen om een fosfaatoverschot-plafond in te stellen waarboven groei volledig grondgebonden dient plaats te vinden, bijvoorbeeld de 100 kg/ha die eerder vanuit de sector is aangedragen?

De leden van de ChristenUnie-fractie vinden het lastig om de effecten van de AMvB goed in te kunnen schatten voor de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven, voor de grondmarkt en voor de fosfaatproductie. Zij vragen of de Staatssecretaris bereid is om een doorrekening te laten maken door het LEI van het gestaffelde model. Genoemde leden vragen daarnaast of de Staatssecretaris bereid is extern advies te vragen over de AMvB, bijvoorbeeld door de heren Blauw en Korff die eerder hebben geadviseerd over het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB).

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen welke mogelijkheden de AMvB biedt om rekening te houden met bedrijfsspecifieke omstandigheden. Zij wijzen bijvoorbeeld op melkveehouders die via mestplaatsingsovereenkomsten een deel van hun mest kwijt kunnen bij extensieve melkveehouders of akkerbouwers in de buurt. Is de Staatssecretaris bereid om te bekijken of de regionale afzet van mest (binnen een straal van 20 kilometer) in mindering kan worden gebracht op het melkveefosfaatoverschot? Volgens de Staatssecretaris kan grond die om fiscale en GLB-redenen niet opgegeven kan worden door een melkveehouder, maar wel volledig in gebruik is bij die melkveehouder, op dit moment niet kan meetellen in de regionale kringloop. Welke mogelijkheden ziet de Staatssecretaris om bij de opgave ruimte te maken in het intekenen en daarna dit te laten accorderen door de eigenaar? Welke mogelijkheden heeft de Staatssecretaris om ruimer met grond om te gaan om zo regionale kringlopen te stimuleren zonder de wet te wijzigen? Op welke termijn wil de Staatssecretaris de Kamer informeren over de wijze waarop de vorming van regionale kringlopen verder kan worden versterkt?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de Staatssecretaris of met de AMvB het fosfaatproductieplafond nu eerder in zicht komt. Zij vragen een reactie van de Staatssecretaris op de uitlatingen van de Rabobank dat het plafond wellicht nog dit jaar zal worden bereikt. Zij vragen in dit verband of de voorstellen in de AMvB niet teveel zien op de korte termijn en niet te weinig doen om te voorkomen dat het plafond al snel dichterbij komt. Is de Staatssecretaris bereid om specifiek rekening te houden met de positie van extensieve melkveehouders met plaatsingsruimte over op het eigen bedrijf die over een paar jaar hun bedrijf willen overdragen, bijvoorbeeld door te onderzoeken op welke wijze een deel van de fosfaatproductieruimte kan worden gereserveerd voor deze melkveebedrijven, die daadwerkelijk grondgebonden zijn?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen hoeveel ondernemers in aanmerking zullen komen voor de knelgevallenregeling. Wat betekent deze regeling concreet voor deze ondernemers?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de Staatssecretaris om een update te geven van de stand van zaken rond mestverwerking. Is de verwerkingscapaciteit toereikend? Hoe staat het met de vergunningverlening en het aanpakken van de knelpunten hieromtrent? Welke ontwikkelingen ziet de Staatssecretaris rond de verwerking van melkveemest?

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de AMvB over de invulling van de Wet verantwoorde groei melkveehouderij. Deze leden hebben nog aanvullende vragen.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben nog zorgen over de niet-wettelijke verankering van de weidegang. De AMvB maakt niet-grondgebonden groei mogelijk en leidt tot schaalvergroting. Deze leden constateren dat schaalvergroting niet gepaard zal gaan met meer weidegang. Deze leden zijn benieuwd hoe de ambitie van het kabinet, 80% weidegang, zonder wettelijke verankering, gerealiseerd gaat worden. Deze leden zijn tevens benieuwd of de Staatssecretaris alsnog weidegang wettelijk gaat verankeren als de weidegang in de sector niet verbeterd of zelfs verslechterd.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of de Staatssecretaris het risico ziet dat deze algemene maatregel van bestuur gaat leiden tot meer megastallen. Het onderzoeksinstituut Alterra liet zien dat afgelopen acht jaar het aantal megastallen in Nederland is verdrievoudigd. Deze leden vragen zich af welke maatregelen de Staatssecretaris gaat treffen om te zorgen dat het aantal megastallen in de melkveehouderij niet verder gaat toenemen.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen hoe de afzet van illegale mest wordt tegengegaan en of er extra maatregelen worden genomen. Op dit moment verdwijnt een groot percentage mest in Zuidoost-Nederland illegaal, zonder afzet of verwerking.

De leden van de GroenLinks-fractie willen hun zorgen uiten over dat de algemene maatregel van bestuur mogelijk negatieve gevolgen zal hebben voor de natuur. Onderzoeksinstituut Alterra berekende dat het percentage tijdelijk grasland zal toenemen waardoor biodiversiteit en bodemkwaliteit verder onder druk zullen komen te staan. Welke maatregelen gaat de Staatssecretaris treffen om de verdere achteruitgang van de natuur te voorkomen?

De leden van de GroenLinks-fractie willen hun zorgen uiten over het mogelijk overschrijden van het fosfaatplafond. Deze leden vragen hoe de algemene maatregel van bestuur zorgt dat het fosfaatplafond niet wordt overschreden. Deze leden vrezen dat straks kleinschalige extensieve melkveehouderijbedrijven de dupe zijn van de niet-grondgebonden groei van intensieve melkveehouderijbedrijven.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben kennisgenomen van het voorgestelde ontwerpbesluit. Zij vinden het belangrijk dat ondernemers in de melkveehouderij nu duidelijkheid hebben gekregen en dat maatregelen worden genomen om grondloze groei van de melkveehouderij te voorkomen. Zij

hebben wel enkele vragen over de interpretatie en de uitwerking van het ontwerpbesluit.

In de wetsbepaling met betrekking tot 100% verwerking van het melkveefosfaatoverschot (Meststoffenwet, artikel 21, tweede lid, onderdeel d) wordt aangegeven dat van deze 100% het reguliere verwerkingspercentage afgetrokken moet worden. Strikt genomen richt de betreffende bepaling zich dus op dat deel van het melkveefosfaatoverschot dat niet al «regulier» (op grond van artikel 33a van de Meststoffenwet) verwerkt zou moeten worden. In de tekst van het ontwerpbesluit wordt de voorgestelde aanvullende begrenzing beperkt tot het deel van het melkveefosfaatoverschot dat volgens artikel 21, tweede lid, onderdeel d, van de Meststoffenwet extra (bovenop de hoeveel die «regulier» al verwerkt zou moeten worden) verwerkt zou moeten worden. Strikt genomen zou dat naar de mening van de leden van de SGP-fractie betekenen dat bedrijven die in een regio met een regulier verwerkingspercentage van 50% zitten en met een maximum van 50% of hoger (volgens de AMvB-tekst) te maken krijgen de facto onbeperkt kunnen groeien. Dat kan niet de bedoeling zijn. Deze leden vragen of hun interpretatie van de voorgestelde bepalingen klopt en, zo ja, of de Staatssecretaris het ontwerpbesluit aan gaat passen.

Is de veronderstelling van de leden van de SGP-fractie juist dat voor het vaststellen onder welke categorie (onderdeel a, b of c) een bedrijf valt, het actuele bedrijfsoverschot (dus het bedrijfsoverschot in het jaar waarop maximering van toepassing is) bepalend is en niet het bedrijfsoverschot in het jaar ervoor?

De leden van de SGP-fractie hebben enige vragen bij de evenredigheid van de impact van de gekozen staffel. Ten opzichte van een harde begrenzing door het overschot te maximeren op bijvoorbeeld 80 kilogram fosfaat per hectare hebben meer intensieve bedrijven een relatief voordeel. Stel dat er twee bedrijven zijn die willen groeien van 70 naar 140 koeien (met fictieve excretie van 40 kg fosfaat per koe en gebruiksnorm van 60 kg per ha, zonder jongvee). Bedrijf 1 is intensief en heeft 10 hectare grond (met een overschot van 220 kg per ha). Bedrijf 2 is minder intensief en heeft 30 hectare grond (met een overschot van 33 kg per ha). Bedrijf 1 zou volgens het ontwerpbesluit minimaal 24 hectare extra grond onder het bedrijf moeten krijgen en komt dan uit op een overschot van 105 kg fosfaat per hectare. Bedrijf 2 zou minimaal 21 hectare extra grond onder het bedrijf moeten krijgen en komt dan uit op een overschot van 49 kg fosfaat per hectare. De verwervingsopgave voor beide bedrijven (als ze het aantal koeien door willen zetten) verschilt niet heel veel, terwijl bedrijf 2 voor en na uitbreiding qua grondgebondenheid veel beter scoort dan bedrijf 1. De leden van de SGP-fractie vragen zich af of de gekozen staffel voldoende recht doet aan de mate van grondgebondenheid in de uitgangssituatie en horen graag de reactie van de Staatssecretaris hierop.

De leden van de SGP-fractie vragen aandacht voor de groep melkveehouders die in 2014 voordat de nota van wijziging bij de Wet verantwoorde groei melkveehouderij naar de Kamer werd gestuurd staluitbreiding hebben gerealiseerd of daartoe financiële verplichtingen zijn aangegaan zonder dat de beoogde uitbreiding van de veestapel in dat jaar werd gerealiseerd. Zij kunnen met een forse grondverwervingsopgave geconfronteerd worden, terwijl dat voor hen onbetaalbaar en onhaalbaar (in regio's met lage grondmobiliteit) is en onvoorzienbaar was. De leden van de SGP-fractie hebben inmiddels verschillende signalen gekregen van melkveehouders die hier tegenaan lopen. De knelgevallenregeling zoals voorgesteld in het ontwerpbesluit richt zich alleen op degenen die financiële verplichtingen voor mestverwerking aan zijn gegaan en is

daarmee naar de mening van de leden van de SGP-fractie niet toereikend. Deze leden willen in dit verband wijzen op hetgeen de Staatssecretaris in de nota van toelichting bij het ontwerpbesluit opmerkt naar aanleiding van artikel 1 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens. Is bij de genoemde groep melkveehouders in veel gevallen niet sprake van ontneming van eigendom(srechten) of in ieder geval een vergaande vorm van regulering van eigendom? De Staatssecretaris geeft aan dat wanneer de regulering disproportioneel is en resulteert in een individuele en buitensporige last, bezien zal moeten worden in hoeverre tot compensatie overgegaan zal moeten worden. Bij de genoemde groep melkveehouders zal (snel) sprake kunnen zijn van een dergelijke disproportionaliteit en een individuele en buitensporige last. De leden van de SGP-fractie horen graag of de Staatssecretaris de problematiek van de genoemde groep melkveehouders serieus neemt en of zij nog met een aparte knelgevallenregeling komt voor deze groep.

(Melk)veehouders kunnen niet exact inschatten hoe hoog de fosfaatproductie in een bepaald jaar wordt en wat hun overschot en maximaal te verwerken hoeveelheid fosfaat wordt. Dat heeft te maken met de dynamiek in de bedrijfsvoering, zoals wisselende fosfaatgehalten in ruwvoer. De leden van de SGP-fractie vragen zich af in hoeverre er nog enige vorm van flexibiliteit geboden wordt. Wordt in de handhaving rekening gehouden met overmachtssituaties waarin door onverwachte ontwikkelingen sprake is van overschrijding van de maximaal te verwerken hoeveelheid fosfaat?

De Staatssecretaris schrijft in de begeleidende brief dat in overleg met betrokken partijen zal worden bezien hoe de vorming van regionale kringlopen verder kan worden versterkt. De leden van de SGP-fractie hebben eerder gepleit voor een aanvullende begrenzing die toegesneden is op het meetellen van externe gronden die gebruikt worden voor mestafzet ten behoeve van de eigen ruwvoervoorziening. De Staatssecretaris heeft hier vooralsnog niet voor gekozen. Waarom niet? Is de Staatssecretaris met de leden van de SGP-fractie van mening dat het qua grondgebondenheid in principe niet uitmaakt of melkveehouders zelf het juridische gebruiksrecht op gronden hebben of dat zij afspraken hebben gemaakt met nabijgelegen akkerbouwers over ruwvoerteelt ten behoeve van het eigen bedrijf? Waar denkt de Staatssecretaris aan bij versterking van de vorming van regionale kringlopen?

De Staatssecretaris dreigt regelmatig met de invoering van melkveerechten als het fosfaatproductieplafond overschreden wordt. De leden van de SGP-fractie hebben hier enkele vragen over. De afgelopen tijd hebben het Landbouw Economisch Instituut, het Planbureau voor de Leefomgeving, de Rabobank en de zuivelketen voorspellingen gedaan over de groei van de melkveehouderij. Wat verwacht de Staatssecretaris, gegeven de aanvullende begrenzing via het voorgestelde besluit, van de ontwikkeling van de (mestproductie van de) melkveehouderij in relatie tot het fosfaatplafond? Is het de inzet van de Staatssecretaris om, gegeven het voorgestelde besluit en de ingevoerde mestverwerkingsplicht, voor het nieuwe actieprogramma Nitraatrichtlijn in te zetten op het hanteren van het fosfaatproductieplafond als streefwaarde, en niet als harde bovengrens, en het voorkomen van de invoering van melkveerechten? Kijkt de Staatssecretaris eerst naar alternatieven voordat nagedacht wordt over melkveerechten?

Vragen en opmerkingen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben met grote zorg en teleurstelling kennisgenomen van de algemene maatregel van bestuur grondgebonden groei melkveehouderij. Zij constateren dat het kabinet, in weerwil van alle toezeggingen aan beide Kamers toch een stortvloed mogelijk maakt op het gebied van melk- en mestoverschotten. Met deze AMvB legt het kabinet boeren geen strobreed in de weg om ongebreideld hun melkproductie uit te breiden. Met deze AMvB zullen de koeien uit de wei verdwijnen en zal het mestoverschot nog meer toenemen. Zij willen hierover graag vragen voorleggen aan het kabinet.

De «grondgebondenheid» die de Staatssecretaris zegt te realiseren met extra regels die zij verbindt aan uitbreiding, is in de ogen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie een farce. Doordat de extra grond die de grootste melkveehouders moeten aankopen om nog meer te groeien dan zij de afgelopen jaren al hebben gedaan, niet aan het bedrijf hoeft te grenzen en er zelfs geen regels zijn gesteld aan de teelt die op de grond mag plaats vinden, verdwijnt weidegang in ons land snel naar de achtergrond. Kan de Staatssecretaris bevestigen dat er per hectare veeteeltbedrijf in Noord-Holland gemiddeld zo'n twee tot tweeëneenhalve koeien zijn en dat dit onder de regels zoals gesteld in de Wet verantwoorde groei melkveehouderij en de bijbehorende AMvB kan doorgroeien tot vier of vijf koeien per hectare? Vindt de Staatssecretaris dat zelf de bedoeling? Deelt de Staatssecretaris de inschatting van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie dat melkveehouders die land verhuren aan bijvoorbeeld bollentelers, om aan de -veel te magere- extra grondeisen te voldoen, een deel van dat land zullen gaan terughuren? Een hectare verhuren, twee hectare terughuren. Boeren ontvangen een knap bedrag voor een hectare die ze aan bollentelers verhuren. Daarmee kunnen ze twee hectare terughuren waarop ze hun mest kwijt kunnen. Hoe wenselijk vindt de Staatssecretaris dit scenario van het uitruilen van grond tussen melkveehouders en bollentelers? Het betekent immers dat weidegang nog verder zal afnemen, het zal in ieder geval niet toenemen. Hoe ziet zij het dat er gras of maïs dat aan koeien wordt gevoerd wordt geteeld op een stuk grond, waarop het vorige jaar nog bollen werden geteeld, waarbij in zeer grote mate gebruik wordt gemaakt van landbouwgif. Welke gevolgen heeft dit voor de dier- en volksgezondheid?

De Staatssecretaris schrijft dat het maatschappelijke draagvlak voor grondloze melkveebedrijven en voor volledige grondloze uitbreiding afneemt. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie kunnen dat alleen maar beamen. Kan de Staatssecretaris deze ontwikkeling duiden? Kan zij benoemen waar deze afname van het maatschappelijk draagvlak vandaan komt? Deelt zij de mening dat dit komt door de enorme schaalvergroting die zich in deze sector heeft voorgedaan de afgelopen jaren, waarbij de kleinere boeren zijn verdwenen, de koeien uit de wei verdwijnen en de melkproductie per koe tot abnormale proporties is opgevoerd? Deelt zij de mening dat dit niet alleen voor het maatschappelijk draagvlak een zeer negatieve ontwikkeling is, maar ook voor de dieren, voor het milieu, de natuur en voor de boeren zelf? Zo nee, waarom niet? En zo ja, waarom neemt zij dan geen echte maatregelen om deze zeer ongewenste ontwikkelingen een halt toe te roepen? Hoe beoordeelt de Staatssecretaris de gevolgen van de verdere schaalvergroting in de melkveehouderij – die zij mogelijk maakt met deze AMvB – voor respectievelijk dierenwelzijn, diergezondheid, milieupact van de melkveehouderij en de impact van de sector op kwetsbare natuur? Hoeveel extra ammoniakemissie veroorzaakt de groei die nu mogelijk wordt en blijft in Nederland? Op welke wijze is met deze groei rekening gehouden in de Programmatische

Aanpak Stikstof? Op welke wijze is daarmee rekening gehouden in deze AMvB? Op welke wijze is rekening gehouden met de impact van een verdere groei van de al veel te grote veestapel in Nederland op de volksgezondheid? Zeker koeienstallen staan vaak zeer dicht op woningen. De uitstoot van fijnstof, stikstof, endotoxinen, het nog steeds erg hoge antibioticagebruik op melkveebedrijven en zeker op kalvermesterijen, het zijn allemaal zeer grote risico's voor de volksgezondheid. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vinden het ook vanuit dat oogpunt onacceptabel om de veestapel in Nederland nog verder te laten groeien. Uit elk onderzoek blijkt weer dat de risico's van de veehouderij voor de volksgezondheid stelselmatig zijn onderschat en dat zij onvoldoende worden meegenomen in vergunningprocedures. Hoe kan de Staatssecretaris op dit moment besluiten om alle grenzen aan verdere groei en verdere schaalvergroting van de veehouderij weg te nemen, en nog verdere groei van veestapel en aantal megastallen toe te staan? Heeft zij overleg gevoerd met de Minister van VWS hierover? Zo nee, waarom niet en is zij bereid dat alsnog te doen?

Omdat de Staatssecretaris weigert om echte regels in te voeren voor een grondgebonden melkveehouderij waarbij de koeien in de wei kunnen grazen, waarbij de melkproductie per koe niet nog verder wordt opgevoerd en waarbij de nu enorme mestoverschotten zullen verdwijnen, is het onvermijdelijk dat het fosfaatplafond dit jaar doorbroken wordt. Dat is ook de verwachting van experts op dit gebied, zoals het Centrum Landbouw en Milieu (CLM) en de Rabobank. Deze waarschuwingen zijn niet nieuw. Uit elke ex-ante evaluatie die in de voorgaande jaren is uitgevoerd van de meststoffenwet en het verdwijnen van het melkquotum (van o.a. het Planbureau voor de Leefomgeving en CapGemini), bleek dat bij het loslaten van de productiegrenzen het fosfaatplafond binnen recordtijd bereikt zou worden. Wanneer verwacht de Staatssecretaris zelf dat het fosfaatplafond bereikt zal worden? De leden van de Partij voor de Dieren-fractie stellen voor dat de Staatssecretaris voor deze zomer een wetsvoorstel aan de Kamer doet toekomen om de invoering van productierechten voor melkvee te regelen. De ervaring leert dat elke wijziging van de meststoffenwet te laat naar de Kamer wordt gestuurd, waardoor een zorgvuldige behandeling ervan zeer in de knel komt. Dat zouden deze leden dit keer willen voorkomen. Met deze AMvB, en gezien de reactie van de sector hierop, is het invoeren van productierechten onvermijdelijk geworden. Graag een reactie, wanneer komt het wetsvoorstel voor invoering van productierechten naar de Kamer? Is de Staatssecretaris bereid om bij het opstellen van dit wetsvoorstel regels voor een maximum aantal graasdierenheden per hectare in te voeren?

Deze oplossing, die de voorganger van deze Staatssecretaris al in 1990 voorstelde, borgt niet alleen de grondgebondenheid en het sluiten van de nutriëntenkringlopen, maar kan ook voorkomen dat de productie per dier onnatuurlijk wordt opgevoerd. Zo dragen graasdierenheden niet alleen bij aan het beperken van het mestoverschot maar ook aan een verbeterd dierenwelzijn en diergezondheid. Door de voedselbehoefte van de koe als uitgangspunt te nemen in plaats van de hoeveelheid fosfaat, wordt bovendien aangesloten bij de breed gedragen wens van een grondgebonden melkveehouderij en zal weidegang wettelijk worden verankerd. Ook het CLM wijst erop dat dit de beste oplossing is om de ambities voor een grondgebonden melkveehouderij te realiseren. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren willen van de Staatssecretaris weten of zij alsnog bereid is om in de AMvB een structuur van graasdierenheden op te nemen?

Op dit moment produceren Nederlandse melkveehouders ruim 12 miljard kilo melk, bijna 57 miljard kilo poep en 14,4 miljard kilo broeikasgassen. In

ruil daarvoor krijgen ze jaarlijks 400 miljoen euro subsidie. De grond mag ver van de boerderij liggen, zelfs in Duitsland of in België. Hoe gaat de Staatssecretaris de controle en handhaving op de mestafzet over de Nederlandse grens regelen? Hoe denkt de Staatssecretaris de fraude binnen de mestsector terug te dringen nu de controle en handhaving met deze AMvB alleen maar bemoeilijkt wordt?

In de laatste twee jaar voor de beëindiging van het quotum heeft een groep melkveehouders aanzienlijk meer gemolken dan hun melkquotum toestond. Zij namen de te betalen superheffing voor lief. Voor een liter melk kregen ze 39 cent, maar moesten ze 27 cent superheffing betalen. Is de Staatssecretaris het met de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren eens dat zij deze boeren heeft beloofd voor het opzettelijk overschrijden van het melkquotum nu de Wet verantwoorde groei melkveehouderij de extra fosfaatpositie legaliseert door uit te gaan van een fosfaatreferentiedatum eind 2013? De leden van de Partij voor de Dieren-fractie betreuren het des te meer dat de Staatssecretaris daar boven op ook nog eens een overschrijding van 2014 legaliseert middels deze AMvB. Kan de Staatssecretaris toegeven dat daarmee een ongelijke rechtspositie is ontstaan tussen melkveehouders die zich netjes aan hun melkquotum hebben gehouden en melkveehouders die deze quotum met hun voeten hebben getreden?

Kan de Staatssecretaris aangeven hoeveel fosfaat er in 2013 en 2014 boven de gebruiksnorm is geproduceerd? De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren achten het mogelijk dat een melkveehouder heel ver boven de gebruiksnorm uitkomt en geen extra grond hoeft aan te wenden omdat hij zijn uitbreiding van productie voor november 2014, tegen de regels in, heeft gerealiseerd. Een vergelijkbare collega die netjes heeft gewacht en vergelijkbaar wil uitbreiden is gedwongen grond bij te kopen. Graag een reactie. Is de Staatssecretaris alsnog bereid om de fosfaatreferentiedatum op november 2012 vast te zetten?

Kan de Staatssecretaris bevestigen dat, omdat deze AMvB pas in werking treedt per 1 januari 2016, er geen tijdsdruk op het behandelen ervan staat? De leden van de Partij voor de Dieren-fractie stellen voor dat zij deze AMvB intrekt en spoedig een wetsvoorstel voor invoering van extra eisen aan grondgebondenheid aan de Kamer stuurt. Op deze wijze zou zij recht doen aan de toezeggingen aan beide Kamers en heeft het parlement de mogelijkheid om op een zorgvuldige wijze te debatteren over de toekomst van de melkveehouderij.

II. Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris

III. Volledige agenda

Aanbieding aangepast concept algemene maatregel van bestuur grondgebonden groei melkveehouderij, brief regering d.d. 01-04-2015, Staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijksma, Kamerstuk 33 979, nr. 76.

Aanbieding AMvB grondgebonden groei melkveehouderij, brief regering d.d. 29-03-2015, Staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijksma, Kamerstuk 33 979, nr. 73.

Reactie op het verzoek van het lid Thieme, gedaan tijdens de Regeling van Werkzaamheden van 12 maart 2015, over het uitblijven van de AMvB melkveewet en de negatieve gevolgen van deze wet op milieu en dierenwelzijn, brief regering d.d. 30-03-2015, Staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijksma, Kamerstuk 33 979, nr. 74.

Reactie op aanvullende vragen van de vaste commissie voor Economische Zaken, gedaan tijdens de regeling van werkzaamheden d.d. 17 maart 2015, over de algemene maatregel van bestuur grondgebonden groei melkveehouderij, brief regering d.d. 30-03-2015, Staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijkma, Kamerstuk 33 979, nr. 75.